

UČITELJSKI TOVARIŠ.

Glasi lo

„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani.“

Izdavatelj in urednik:

Andrej Žumer,

mestni učitelj in c. kr. okrajni šolski nadzornik.

Št. 9.

Ljubljana, 1. vel. travna 1890.

XXX. leto.

Vsebina: Osnova pravil društva v pomoč učiteljev in učiteljic, dalje učiteljskih vdov in sirot na Kranjskem. — J. Marn: Knjiga Slovenska. — Ukazi in odredbe šolskih oblastev. — Književnost. — Vprašanja in odgovori. — Dopisi: Iz Dolenjega Logatca. — Iz Smlednika — Iz litijskega šolskega okraja. — Od obalov jadranskega morja. — Iz Ljubljane. — S Trate. — Iz Gorice. — Iz Kranja. — Iz Kopra. — Iz Sežane. — Iz Ihana. — Iz Slavine. — Iz Volč. — Vestnik »Pedagogičnega društva« v Krškem. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica uredništva.

Osnova pravil društva v pomoč učiteljev in učiteljic, dalje učiteljskih vdov in sirot na Kranjskem.

I. Sedež in namen društva.

§ 1. Društvo v pomoč učiteljev in učiteljic, učiteljskih vdov in sirot na Kranjskem ima svoj sedež v Ljubljani; namen mu je dvoji:

a) ali zagotavlja svojim društvenikom v življenju prevžitnino (rento),

b) ali jamči učiteljskim vdovam in sirotam za vsako leto pokojnino, oziroma vzgojnino.

§ 2. Ta prevžitnina in pokojnina, oziroma vzgojnina se ne prišteva v to, kar dotičnim gre po postavi.

II. Člani in dobrotniki.

§ 3. Vsak na javni ljudski šoli na Kranjskem nameščen učitelj ali podučitelj, istotako vsaka učiteljica ali podučiteljica more biti ud temu društvu.

§ 4. K društvu se pristopa pri društvenem odboru. Kdor pristopi pismeno, to naznani in predloži zdravniško spričalo. Od-

bor potem določi, ali se ponudnik vzprejme ali ne ter ni obvezan povedati, zakaj se ponudnik ne vzprejme.

§ 5. Kdor izstopi iz društva, izgubi vse pravice do njega pridobljene.

Izstopa pa: a) kdor se pismeno oglašá; b) kdor ne vplačuje doneskov v obrokih po pravilih določenih; c) kdor prostovoljno izstopi od učiteljstva; d) kdor se zaradi hudo delstva iz učiteljstva izloči; e) učiteljica, kadar se omoži, tudi ako ostane pri učiteljstvu; f) kdor se preseli v drugo kronovino avstro-ogerske države, akoravno ostane pri učiteljstvu.

Pod a, b, c, d ni povračila pod e in f se vplačani znesek brez obresti povračuje.

§ 6. Dobrotnikom tega društva se prišteva, kdor društvu vsako leto ali jedenkrat za vselej poljubno kaj daruje, a vendar ni ljudski učitelj.

III. Vplačevanje.

§ 7. Vsak ud brez razločka spola plača 2 gld. vzprejemnine in naznani, ali pristopa záse ali z obitelji k društvu.

Kdor pristopa le za svojo osobo in zahteva le prevžitnino v življenji, plača tolikrat po polgoldinarji, kolikor let je star, kdor pa z obitelji pristopi, plača tolikrat po goldinarji, kolikor let je dovršil. Za vplačevanje se dovoli dôba dveh let, tudi se more na mesec vplačevati.

§ 8. Razen tega pa plačujejo neoženjeni udje po tri gld., oženjeni po šest gld. letnine. Ako hoče neoženjeni učitelj veljati za oženjenega in pravice do društva v tem oziru pridobiti, mora nedostatek pristopnine doplačati in odsihmal letnino kot oženjen ud plačevati, sicer velja za neoženjenega.

Oženjeni, nad 50 let stari, se ne vzprejemajo več.

§ 9. Letnina se vplačuje za tekoča leta do konca mal. travna; kdor ne plača do 2. mal. srpana izgubi pravico do društva.

IV. Pokojnina, vzgojnina in prevžitnina.

§ 10. Udje društva imajo pravico do prevžitnine v življenji za svojo osobo, ali pa pravico do pokojnine in vzgojnine za svojo obitelj.

a) Vdove morejo dobivati 120 gld. letne pokojnine, sirote vsaka za se četrtino tega, kar dobe vdove, sirote po očetu in materi dvojno vzgojino do dovršenega 18. leta.

b) neoženjeni učitelji ali vdovci, ki nimajo otrok do vzgojnine upravičenih in učiteljice pa morejo dobivati po 30 gld. letne prevžitnine v življenji.

§ 11. Po dveletni preizkušnji imajo vdove in sirote društvenikov do vštetega 5. leta od časa pristopa za slučaj smrti soproga oziroma očeta že pravico do 20 gld. pokojnine, oziroma do jedne šestine cele ali dvojne vzgojnine, nadalje vsako „začeto“ petletje pa zopet pravico do 20 gld. pokojnine, oziroma do

jedne šestine cele ali dvojne vzgojnine, tako da ima vdova ali sirota tistega uda, ki je 25 let redno in brez dolga vplačeval, pravico do 120 gld. pokojnine, oziroma do 30 ali 60 gld. vzgojnine; leti preizkušnje gre tukaj vštrevati.

Neoženjenim učiteljem in učiteljicam pa prirašča takoj prvo leto po pristopu prevžitnina vsako leto za 1 gld., tako da po dovršenem 30. letu vplačevanja, ako so bili upokojeni, dobé pravico do 30 gld. prevžitnine.

§ 12. Vsi učitelji in učiteljice pa nehajo z vplačevanjem po dovršenem 30. letu vplačevanja, a ostanejo jim vse pravice do društva záse in za obitelj, ako so vplačevali letnino in nimajo kacega družega dolga pri društvu. Za dobo vplačevanja, oziroma oproščenja se jemlje društveno leto.

§ 13. Upokojeni neoženjeni učitelji in njim jednaki vdovci in učiteljice morejo sicer za čas upokojenja zahtevati prevžitnino za svojo osebo, a ta se jim odmeri po letih vplačevanja, vendar letnine več ne plačujejo.

Vpokojeni oženjeni učitelji pa nimajo pravice do prevžitnine § 10. b.

§ 14. Oženjeni učitelji, sedanji društveniki, obdržé vse pravice dosihmal pridobljene, vendar dobé njih vdove in sirote, ako že 25 let vplačujejo ali bodo vplačevali, pravico do 120 gld., oziroma 30 ali 60 goldinarjev vzgojnine.

Neoženjeni učitelji, sedanji društveniki, pa imajo pravico do prevžitnine, a kadar dobivajo prevžitnino, ne plačujejo več letnine. § 11. l. b. ie § 12.

§ 15. Društvo posojuje le tistim udom, ki so že 10 let pri društvu in so ves čas redno vplačevali letnino in dobé zanesljivega poroka. O dovolitvi posojila in o poroštvu

gledé vrnitve sklepa končno društveni odbor.

§ 16. Vdova izgubi pokojnino, ako se zopet omoži, a sirotam ostane vzgojnina.

§ 17. Ako se vdova, ki dobiva pokojnino od tega društva, omoži s kakim društvenikom, ima pravico do pokojnine, ko bi bila zopet vdova tudi takrat, kadar bi njeni zadnji mož ne bil celih dveh let ud tega društva.

§ 18. Pokojnina za vdove in vzgojnina za sirote se šteje od dneva, ko se je umrlemu društveniku ustavila plača. Društveni blagajnik izplačuje redoma napravljene pobotnice, katere pa potrjuje duhoven tistega kraja gledé življenja in vdovstva.

Izplačuje se vsako četrletje nazaj.

§ 19. Za pokojnino, vzgojnino in prevžitnino se prosi pri društvenem odboru. Vdove naj postavno dokažejo zakonsko zvezo in vkupno življenje, otroci pa svoja leta (s krstnim listom), učitelji pa, da so upokojeni.

V. Glavnica in zavod za pokojnino.

§ 20. Glavnica je tisto društveno premoženje, katero se na obresti naklada in ki ostaja pri vsakem letnem sklepu računov in se nikakor ne sme načeti.

Zavod za pokojnino se nabira:

- a) iz vpisnine in vstopnine;
- b) iz letnine društvenikov;
- c) iz doneskov dobrotnikov;
- d) iz obresti glavnice.

§ 21. Iz zavoda za pokojnino se plačuje, kar po pravilih dobivajo učitelji, njihove vdove in sirote, pa tudi stroški za gospodarenje; kar čez to ostaja se prišteva glavnici.

§ 22. Društveni denarji se nalagajo na obresti, kolikor se more, dobro in varno.

VI. Občni zbor.

§ 23. Občni zbor se sklicuje vsako leto navadno v jesenskih šolskih praznikih.

§ 24. Občni zbor voli:

- a) prvosednika, blagajnika in 7 odbornikov, od katerih stanuje $\frac{2}{3}$ v Ljubljani ali v bližnji okolici,
- b) tri pregledovalce računov zunaj odbora;
- c) odobruje letni račun po nasvetu pregledovalcev;
- d) odobruje proračun;
- e) sklepa, kadar je treba zvišati letnino;
- f) razsoja prepire med društveniki in društvenim odborom;
- g) razlaga, kar je v pravilih dvomljivega;
- h) prenareja pravila in
- i) razpušča društvo.

§ 25. Občni zbor razsoja z večino glasov, in je sklepčen, ako je navzoča le četrtnina društvenikov.

§ 26. Ako občni zbor, ki je bil po pravilih sklican, ni sklepčen, opravlja dose-danji odbor društvena opravila do občnega zbora prihodnjega leta; ta občni zbor pa je sklepčen brez ozira pričujočih udov.

§ 27. Za prenarejanje pravil je treba tri četrtine glasov izmed pričujočih glasovalcev. Tak predlog more le v sklepanje priti, ako se je vsaj 14 dnij pred občnim zborom predlagal odboru in če ga je podpisalo najmanj 10 udov.

Za sklepanje o razpustu društva morajo navzoče biti vsaj tri četrtine vseh udov, in za razpuščenje glasovati mora jih vsaj dve tretjini.

§ 28. Voli se z listki. Izvolitev je veljavna, ako dobi čez polovico glasov.

Ako bi pri prvem glasovanji ni bila čezpolovična večina glasov, voli se vnovič in ako se tudi to pot nič ne doseže, nastopi ožja volitev. Pri enakem številu glasov razsoja prvosednik.

§ 29. Zapisnik občnega zbora podpisuje prvosednik, tajnik in dva druga društvenika.

VII. Gospodarenje.

§ 30. Društveno vodstvo je v Ljubljani in se mu prišteva prvosednik, njegov namestnik, tajnik, blagajnik in pet drugih odbornikov.

§ 31. Vsako leto se vnovič voli društveno vodstvo. Tisti, ki izstopijo, se morejo zopet voliti.

§ 32. Odbor voli izmed sebe prvosednikovega namestnika in tajnika.

§ 33. Prvosednik zastopa društvo v odborovem imeni pri gosposki in drugod, predseduje pri občnem zboru in pri odborovih sejah, občuva društveno opravilstvo in more vsak čas pregledovati društvene knjige in blagajnico, ali ukazovati, da se to zgodi.

Vsa pisma, katera izhajajo iz društva, podpisuje predsednik s tajnikom.

§ 34. Tajnik odpisuje in dopisuje in ureduje vse društvene knjige.

§ 35. Blagajnik vzprejema društvene dohodke, izplačuje, kar je treba, ko mu predsednik to pismeno ukaže.

§ 36. Izplačevanje do 20 gld. ukazuje prvosednik sam; ako so višji zneski, porazumlja se poprej z odborom.

§ 37. Odbor skrbi za to, da je društveno premoženje vsak čas dobro shranjeno.

§ 38. Prvosednik sklicuje odbor vsako četrtletje, pa tudi večkrat, ako trije odborniki to zahtevajo.

Odbor sestavi opravilni red in daje pouk opravilnikom.

§ 39. Odbor sklepa, kako naj se naglaga društveno premoženje, sestavlja vsako leto gospodarstveni račun in proračun za prihodnje leto.

§ 40. Odbor opravlja svoja opravila brez plačila; vendar občni zbor opravilnikom po odborovem nasvetu privoljuje nagrado za večja in bolj zamudna opravila.

§ 41. Odbor je sklepčen, ako je navzočih pet odbornikov s prvosednikom vred. Sklepa se s čezpolovično večino glasov. Pri enakih glasovih razsoja prvosednik.

§ 42. Ako bi se prigodilo, da bi društvo moralo nehati, morajo se pred vsem izpolniti zaveze, v katere je bilo zavezano društvo v tistem času. Ako kaj premoženja ostaja, ga občni zbor porabljuje za kak enak namen.

§ 43. Vsa pošiljanja in vplačevanja do društva naj so poštnine prosta.

§ 44. Razpore, ki bi izvirali iz društvenih razmér, razsoja društveni odbor. Do tega se pritožuje pri občnem zboru, kateri končno določuje.

Dragi tovariši!

Tu imate osnovo pravil, katero je društveni odbor dné 10. p. m. soglasno vzprejel. Primerjajte osnovo s poslednjimi pravili dné 2. marca 1882. Da je laže pregledno, so premembe tiskane z razprtimi črkami. — Pogledjmo si nasvetovane premembe nekoliko bolj na drobno. Že naslov ima vtaknjeno besedo „učiteljic“ — in nam pové, da je bodoče društvo pristopno tudi učiteljicam. Mislim, da tukaj ravnamo v smislu novih šolskih zakonov, pristopivše učiteljice ne bodo društvu v kvar, kakor tudi neoženjeni učitelji niso, dasiravno se jim prizna nekaka prevžitnina, kakor bode pozneje razvidno.

I. § 1. govori potem o dvojem smotru *a*) „o prevžitnini“, *b*) „o pokojnini in vzgojnini“, izpuščene so pa besede v starih pravilih, ki govoré o „onemoglih društvenikih“, nova pravila nič ne govoré, ker zagotavljajo prevžitnino § 10. *l. b.* in dovoljujejo posojila § 15.

II. § 5. pa ima mnogo izprememb, ker pod *a—f* kaže slučaje, v katerih se iz društva izstopa in pod *e* in *f* našteva slučaje, v katerih se vplačani znesek povračati more.

§ 5. bivših pravil se je kategorično glasil: „vplačani doneski se nikdar ne povračujejo“ a pokazalo se je, da je uprav zaradi tega paragrafa društvo že mnogo, mnogo izplačalo bivšim udom izven Kranjskega; tudi učiteljice, ako stan izpremené, niso dolžne vplačanega društvu darovati, a vplačana vsota jim je vsekako neka, sicer skromna podpora v prihodnjem poklicu.

III. §§ 7., 8. in 9. tukaj navedeni, so menda dosti jasno povedani vsakemu, ki se zanima za društvo.

IV. Prevžitnina, pokojnina in vzgojnina in §§, ki se tičejo tega naslova, pa potrebujejo nekoliko več razlaganja, dasiravno se je o njih že mnogo gevorilo in pisalo.

§ 10. govori: Vdove morejo (utegnejo) dobiti 120 gld. letne pokojnine, sirote vsaka záse četrti del tega, kar dobé vdove, a naslednji § 11. pa pové, kdaj da pridejo upravičeni do 120 gld. Na tej lestvici je 5 klinov, in le kadar se prestopi iz klina na klin se prikaže zopet 20 gld., tako da le isti, ki je prestopil peti klin, oziroma ki je 25 let vplačeval, dobi pravico do 120 gld. za svojo obitelj.

Govorimo še bolj razložno. Ko mineta 2 leti preizkušnje, je pridobljena že pravica do letnih 20 gld. Ko se začanja 6. leto vplačevanja, tedaj ko je že dovršeno in „izplačano“ prvo petletje, začanja se pravica do drugih 20 gld. tedaj 20×2 ; po dovršenem 10. letu pa nastopi skala 20×3 , po dovršenem 15. letu 20×4 , po dovršenem 20. letu 20×5 in po dovršenem izplačnem zadnjem petletju 25. let $20 \times 6 = 120$ gld., a dotični vplačuje še 5 let dalje, dokler ne izplača vseh društvenih letnin, a potem je prost vplačevanja, ostanejo mu pa vse pravice.

Kako pa je bilo to dosihmal? Kdor je prestal dve leti preizkušnje, dobil je v tretjem letu vplačevanja vse pravice do društvenega premoženja záse, (a to le v izrednih slučajih) in za vdovo letnih 100 gld. in za sirote četrtino tega.

Ali so pa učitelji znali sebi v prid to izkoristiti?! Podlaga, a tudi glavni vplačilniki temu društvu so udje (ustanovniki), ki so pristopili l. 1860.; ti so vplačevali letnino in vzdrževali društvo največ zaradi stvari, kajti večina njih se je že postarala, obitelj je odrasla, kljubu temu vender le plačujejo; mlaji tovariši pa le tu in tam pristopajo. Da bi mlajšim pristop zljajšali, je odbor že trikrat pravila pre naredil in pokojnino od 60 na 80 in 100 gld. vzvišal, vender miza se zastonj pogrinja, povabljeni le ne pridejo, a društvenega premoženja vender ne smemo razmetavati, tudi večina sedanjih že postaranih udov ne živi v obilnosti in ni dolžna le za prihodnje učitelje skrbeti, naj se pa sedanjim društvnikom nekaj pregleda, nekaj priboljša. Kdor se na novo hoče udeležiti koristi tega društva, naj se podviza s pristo-

pom. Menda ga ni društva na svetu, razen našega vdovskega društva, ki bi tistim, ki manj plačajo, uprav toliko dajalo, kakor tistim, ki že po 20 ali 30 let vplačujejo. Pri drugih društvih n. pr. pri „Beamten-Verein“, raste z leti in vplačano vsoto tudi premija. Tega načela se imamo tudi mi v prihodnje držati in na to pravično podlago so tudi osnovana nova pravila. Le na dvojen način nam je mogočo razliko med dobo vplačevanja in med vplačano vsoto poravnati, namreč tako:

1. da z leti tudi zvišamo polagoma vsoto, katero društvo izplačuje,

2. ali pa, da od svojih na novo pristoplih udov primeroma več zahtevamo, kakor od starejših vplačevalcev. Ustanovnik temu društvu, šolski nadzornik J. Savašnik je zahteval od pristoplih udov vplačevanje od vseh let, kolikor časa so bili učitelji nameščeni, in pravica do društva je nastopila šele po minolih treh letih preizkušnje.

Sedanji odbor je na vse načine skušal pristop zljajšati, a sedaj se je vender odločil za to pot, da hoče premijo (pokojnino in vzgojnino) po letih pristopa, oziroma vplačevanja priznavati. Kar pa dobivajo neoženjeni učitelji in učiteljice, je le skromna vsotica, kajti poglobitna stvar je skrb za vdove in sirote; dosihmal so pri društvu samo 4 neoženjeni učitelji in le 1 izmed njih je upokojen, ti tedaj ne bodo društva oškodovali.

Denarno vprašanje je pa povsod mero-dajno, tako tudi pri vdovskem društvu. Dosihmal je bilo stanje ugodno, premoženje je naraščalo vsako leto za več stotakov, zadnje leto 1889. pa za 600 gld. nominalne vrednosti v obligacijah. Recimo pa, da se vzprejmo nova pravila in se udom, ki že po 30 let vplačujejo — in teh je 30 — letnina odpusti, ima takoj 180 gld. manj prihodkov, po drugi strani pa kacih 50 gld. več troškov, tedaj — 230 gld. No, toliko se sme že društvu naložiti, mnogo več pa tudi ne, da se ne lotimo ustanovnega kapitala. Kakih 300 gld. mora biti vsak čas na razpolaganje, ako nas zadene kako naknadno izplačevanje n. pr. nepričakovana smrt. Kakor je iz računov m. l.

razvidno, iznaša vstopnina in letnina udov 553 gld. 43 kr., a vdove so dobile 1910 gld. 60 kr. Primanjka tedaj 1357 gld. 17 kr.: to se je vzelo iz obresti kapitalov in zaveznic, a še je ostalo 507 gld. 2 kr. za nakupovanje obligacij v nominalni vrednosti 600 gld.

Ko bi se z vstopnino in letnino pokrili neodvračljivi izdatki, potem bi že društvo udom več moglo nakloniti, tako naj pa to zadostuje.

S tem je odbor vsakemu dokazal, zakaj predlaga premembo pravil in kako da more zljajšati starim udom, ustanovnikom, breme, katero jim nalagajo društvena pravila.

Gledé na te okoliščine je odbor sklenil:

1. Vsem udom se pošlje osnova pravil;

2. Vsak ud naj se izreče, ali je, ali ni za preuredbo društvenih pravil.

3. Naj pové, katere točke mu ne ugajajo.

4. Naj nasvetuje namesto paragrafov, ki mu ne ugajajo, nove, po njegovih nazorih boljše.

Na ta vprašanja naj udje blage volje odgovoré do konca rožnika t. l.

Kdor do tega obroka ne odgovori, smatra se kot zadovoljnim s to osnovo. Odgovoriti je uredništvu „Učit. Tovaríša“ ali društvenemu tajniku M. Močniku, Sv. Jakoba trg št. 8. Meseca mal. srpana se snide odbor in priredi vso stvar za občni zbor, ki bode končno sklepal o tej stvari, naj se že stvar tako ali tako obrne.

Iz odbora „vdovskega učiteljskega društva“.

Knjiga Slovenska

v

XIX. veku.

*

Slovenski Narod, kateri je izšel dne 2. apr. 1868 v Mariboru in od l. 1873 izhaja v Ljubljani, pozdravil je Davorin Trstenjak takoj v I. št. v dopisu od Voglajne: „Moz' ti bog! . . . Na noge so spravili naš novi politični časopis nar izvrstniši naši domoljubi iz tega edinega namena, da narod slovenski ojači v političnem življenji in napreduje v politični izobraženosti. Program novega našega časnika, pretresovan po izkušenih in nesebičnih domoljubih, našel je obče dopadenje. Ni se bati nezdravega liberalizma, s katerim je večidel okužen evropski zapad, pa tudi ni trdoglavnega starokopitarstva, katero svoje okó zapre vsakemu umnemu napredku. Na podlagi krščanskih načel bode državno poslopje zidati pomagal, in gojil, kar je vesti naroda sveto, pa tudi ga vodil po polzki poti političnega napredka od stopinje do stopinje . . . Zato zapopadimo dobro vsi, kateri smo prijeli peresa v roke, da v novem našem časniku podučujemo narod naš, . . . da

ne razdiramo tam, kjer je sozidanja treba, da v sveti jezi ne zgubimo treznosti, . . . da gojimo nar večo narodno krepost: zatajevanje sebičnosti . . . toraj ne precenimo se!“ —

Drugi spis njegov nahaja se v 2. št.: Nasvet, kako bi se slovstvena delavnost med slovskimi pisatelji bolj pospeševala (literarno društvo — literarno glasilo). Nato pa je popotnik Epicharmos dopisoval, časih dokaj dovtipno, v št. 27 do 53 na pr.: V Mariboru („Personalstand des Bisthums Lavant; cf. Odgovor v št. 30 — irrisor“), iz Žabnice, Mrhovca, Ljubljane, Zagreba, Varaždina in Središča, Ričet-varoša, Lutetiae Vindorum, Fünferheima, z Dunaja, iz Gradca. — L. 1869: V spomin Antonu Janežiču. Predlog za Janežičevo ustanovo. — L. 1870: Dr. Lovro Vogrin (Nekrolog). Iz mačkinje žalosti: Bindischer Haloder (Blatoder). Naravoslovne črtice I—VI: Osel. Podgana. Krt. Uš. Mravlja. Opica ali mrkoviča. Retkva in špargelj. Tobak. Sol. Figa mož (Sykophant Feigenangeber

špicelj). Na dan pred Kresom. Debelaki. Marburger Namenbüchlein. Prvi program ptujske realne gimnazije. Cerkev matere božje na Črnigori. V katerem času je stari rökopis mesta Kranja pisan (cf. J. Pajk). Prijateljski dopisi do brata Hipohondra I—IX, kjer o sklepu pravi: „Za politiko bodeta skrbelá očeta Beust in Bismark in naši slovenski deželni — posebno pa državni poslanci, za dobro voljo in kratek čas pa tvoj srčni prijatelj Epicharmos“. — L. 1871: Prijateljski dopisi bratu hipondru (št. 39. 48). Prošnja do slovenskih pisateljev, naj pošljajo dopisov v leposlovni in znanstveni časopis „Tabor“ (št. 129), kateri je pa pod naslovom „Zora“ l. 1872 izhajati jel v Mariboru (cf. Nar. 1872 št. 28). Tej se je Trstenjak žrtvoval v tej dobi, ter v Narod u oglasil zopet na pr. l. 1875 št. 288: Spomin na dva satirika duhovskega stanu I. Francoz Rabelais. II. Slovenec Andrej Gutman. — L. 1876: Osoda prve slovenske drame. Slovenski rapsodisti (Fr. Cvetko, Št. Modrinjak, M. Jaklin itd.). Jan. Bapt. Šmigoc. Moj pohod pri Kopitarji („Vi ste torej tisti reformator slovenske zgodovine“ ..!) Prva slovenska čitalnica. Slovenski pesnik Rajnki t. j. U. Jarnik. — L. 1878: G. dr. Štef. Kočvarju v spomin njegove sedemdesetletnice (Pesem št. 261). — L. 1879: Ostanki slovenskega jezika v tirolskeji nemščini (št. 89) itd. itd. — Posebej je dal vmes na svetlo:

3. Triglav, mythologično raziskavanje. Spisal in založil Davorin Trstenjak. Z edno Triglavovo podobo. V Ljubljani 1870. 8. 24 str.

V smislu, v katerem je Dalibor opisoval slovstvarečo Ljubljano (Slovenec 1867), češ: „O domo- in rodoljubju mladih slovenskih pisateljev nikakor ne dvomim, samo približevanja je treba od obéh strani, in vspeh bode veselejši, kakor doslej. Indolencija in intolerancija bodete zginile, kedar nastopi prepričanje, da, če o ljubezni zapoješ, nisi še sveta pokončal... na stran mora stopiti vsa diktatura, svojeglavna hegemonija, vse preziranje mlajših ali slabejših moči itd.“ — vstanovil je D. Trstenjak l. 1872 Zoro,

časopis za zabavo, znanost in umetnost, ter l. 1873 Vestnik, znanstveno prilogo Zori, ktera odslej bodi časopis le za zabavo in poduk, v Mariboru, in katero je l. 1874 prevzel v lastništvo in vredovanje J. Pajk. V „Zori“ (I, 5) je sprožil „Času primeren predlog, naj se osnuje „Pisateljsko društvo“, kakor česki Svatibor, na Dunaju Concordia itd. na pr.: Naše literarne moči so tako razkosane, kakor dežele, v katerih naš rod prebiva. Nikjer pravega središča, tudi nismo doslej imeli nobenega pravega literarnega organa, v katerem bi se sedinjevale vse dušne moči. „Zora“ bi rada bila takovšen organ itd. O vspehu gl. D. Trstenjak 1887 str. 14. 15. — Poleg I. novega pisma do brata hipohondra so v Zori l. 1872 bolj domači „Prineski k zgodovini dušnega prerojenja Slovencev na Štajerskem“, kjer so ob kratkem po spominu opisani p. A. Murko, J. Košar, O. Caf, dr. M. Prelog, J. Drobnič, Valentin Mandelc. Kratke ocene na pr. Turški boji sp. Parapat, Občna zgodovina, sp. Jesenko, J. Pajka Izbrani spisi. Slovenski umetniki. Zagovor Ksantipe. Suha rodbina (Po franc. Vicko Dragan). Marija Stuart (!). Murillov učenec. Životopisi slavnih mož: Torquato Tasso. Rafael. Tizian. — L. 1873: Canova. Camoens. W. Shakespeare. Salvator Rosa. Cervantes. Paolo Veronese. Suvarov. Richard Savage. Lopez F. de Vega. — L. 1874: Juri baron Vega. Gibbon in Voltaire. — L. 1876: Rusko-slovansko slovstvo z dostavkom, kjer je naznanil Opyt fonetiki rezianskih pogovorov. Rezijanskij Katehisis, sp. J. Baudouin de Courtenay. Bize in Bizjaki. Kedaj so se Kočvarji na Kranjskem naselili (cf. V sporazumljenje str. 309—311 S. R.) — L. 1877: Jezikoslovne reči p. Jazbec. Zajec. Bebr. Meresec. — V Vestniku l. 1873 pa je priobčil p. O imenu slovenske Sojenice. Zgodovinski spomeniki (Schwarzenberg). Jezikoslovske črtice. Italjanščina in slovanščina. Župan. Sv. Hieronim je-li Slovan? Slovanske besede za oblačila. Slovenščina v latinščini. — L. 1874 pa razun nekterih drobnosti: Slovanski elementi v venetščini (str. 9—59). — Razpravo to je nadaljeval v „Letopisu“

Slovenske Matice ter po njej oddelek dal posebej na svetlo:

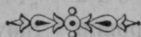
4. Slovanski elementi v Venetščini. Spisal Davorin Trstenjak. V Ljubljani 1874. 8. 74.

Kar je bil pričel v „Vestniku“, obdelal je nekoliko ter tudi posebej izdal:

5. Slovanščina v romanščini. Spisal in založil Davorin Trstenjak. V Celovcu 1878. 8. 79.

„Zanimljivo je, kako je zdaj (l. 1872 itd.) nastalo neko nasprotje med slovenskimi, nočemo reči, štajarskimi in kranjskimi pisatelji itd.“, pravi Ant. Trstenjak (str. 30). In J. K. trdi in dokazuje v Novicah (1873 str. 313-352 cf. str. 173): „Kakor v politiki oni napredek, s katerim se bahajo naši mladi, ni

pravi napredek, temveč le pot k narodovemu propadu; tako tudi najnovejša pisava nekaterih slovenskih pisateljev (v Zori, Vestniku, Narodu, Soči) je veliko bolj v škodo, nego v korist slovenskemu jeziku itd.“ — Takrat so bile nemile borbe celó o načelih (za vero, dom, cesarja ali za domovino, omiko, svobodo), o tiskarni v Matici Slovenski, o Narodni tiskarni itd., da je D. Trstenjak izstopil iz odborov Matice Slov., Narodne tiskarne in tudi Pisateljskega društva, kar se je leta 1878 poravnalo nekoliko, da je v izredne občnem zboru z dr. J. Bleiweisom vred po mladih postal častni član Matice Slovenske, in poznej Podpornega pisateljskega društva, ter je zopet jel dopisovati kakor v Narod, tudi v Novice.

Ukazi in odredbe šolskih oblastev.

V. Za otroške knjižnice prepovedani knjigi.

Gledé otroških knjižnic je visoki c. kr. deželni šolski svèt razglasil nastopni razpis: Z. 605.

L. Sch. R.

Es ist zur Kenntniss des Herrn Ministers für Cultus und Unterricht gelangt, dass von Seite des Cyrill- und Method-Vereines in Laibach unter anderen auch die von diesem Vereine herausgegebenen Schriften „Tisočletnica Metodova. Spisal duhoven ljubljanske škofije. V Ljubljani 1885“ und „Valentin Vodnik, prvi slovenski pesnik. V Ljubljani 1889“ in Schülerkreisen verbreitet werden.

Da sich diese beiden Broschüren ihrem Anhalte nach keineswegs zur Lectüre für die Schuljugend eignen, wird der Bezirksschulrath (der Stadtschulrath) in Folge Erlasses des des genannten Herrn Ministers vom 8. März 1890, Z. 235 beauftragt, im Sinne des Erlasses des hohen Ministeriums für Cultus und Unterricht vom 16. Dezember 1885, Z. 23.324 (hierämtliche Intimation vom 23. Dezember 1885, Z. 2458 die entsprechende Ver-

anlassung zu treffen, dass diese Schriften, falls sie sich in einer Schülerbibliothek vorfinden sollten, sofort ausgeschieden werden.

Bezüglich der ersteren Druckschrift wird hiezu bemerkt, dass von dem k. k. Landes- als Pressgerichte in Laibach mit dem Erkenntnisse vom 7. Jänner 1890, Z. 129 das Verbot der Weiterverbreitung derselben wegen des durch deren Inhalt begründeten Thatbestandes des Vergehens gegen die öffentliche Ruhe und Ordnung nach § 302 und 303 St. G. ausgesprochen worden ist.

Bei diesem Anlasse wird der Bezirksschulrath (der Stadtschulrath) beauftragt, der Lehrerschaft in Erinnerung zu bringen, dass bei der Aufnahme von jedweden Druckschriften in die Schülerbibliotheken in jedem einzelnen Falle die bestehenden Vorschriften, welche dem Schulleiter die persönliche Verantwortlichkeit auferlegen, genauestens beobachtet werden müssen.

K. k. Landesschulrath für Krain. Laibach
am 27. März 1890.

Für den k. k. Landespräsidenten:

A. Schemerl.

An alle k. k. Bezirksschulräthe in Krain.

Književnost.

„Ljubljanski Zvon“, leposloven in znanstven list, deseti letnik ima v četrti številki nastopno vsebino: A. Aškerc: Iskarijot, legenda. — Fran. Gestrin: Iz arhiva, povest. — Fr. Orožen: Henry Moreton Stanley. — J. Rakež: Vzduh in njega vpliv na človeško zdravje. — A. Funtek: Z doma. — y.: — V spomin. — J. Kenda: Prepeluhar, pravljica. — A. Funtek: Luči, XI. — Mária: Iz življenja mlade umetnice, novela. — I. Hönigman: O gluhomemcih. — Književna poročila. — Dr. J. Sket: Odgovor Lendovšku. — Listek.

Ta znameniti beletristični list, pri katerem sodelujejo najboljši slovenski pisatelji, priporoča se ne le zaradi svoje izborne vsebine, temveč tudi zaradi dovršenega jezika. Nobeden slovenski list se ne more ponašati s tako čistim jezikom, s tako pristno narodnimi oblikami in tako priprostim in umljivim zlogom, kakor ta. Kakor se naš jezik v oblikah in po novih pojmihi poslednji čas krepko razvija in bogati, tako napreduje tudi »Zvon« v svoji pisavi, a pri tem napredovanju ostane na domačih tleh ter se odločno upira tujim vplivom. Pazljiv čitatelj se iz njega mnogo nauči in si čisti jezikovni ukus. Iz tega ozira so posebno znamenite jezikoslovne razprave, katere se nahajajo v vsaki številki. Iz poslednjih števil omenimo le jako poučno dr. Sket-Lendovškovo razpravo in književna poročila. Ne moremo si kaj, da iz poslednjih in sicer iz druge letošnje številke ne bi opozorili na L. Pintarjevo razpravo o glagolih iz nemščine k nam vzprejetih, ki se v nemščini končujejo na »—ieren« in se v slovenščini navadno tvorijo po VI. vrsti. Ker se v tem z g. pisateljem popolnoma ujemamo, naj priobčimo, kar on o teh glagolih piše. »Narod nam je jasno pokazal, kako je prirojati take glagole v slovenščini, da jih je namreč z ohranjenim zlogom -ir- staviti v I. razred V. vrste. Preprost Slovenec, ki pošilja sina v srednje šole, daje ga študirat, a ne študovat. Slovenski vojak kakor nekdanj, tako i sedaj maršira in eksercira, a ne maršuje in ne ekser-

cuje. Ljubljanski brivci ne razujejo, ampak razirajo. Gospodiči in gospodičine po šetališčih špacirajo; če imajo dovolj slovenske zavesti in znanja slovenščine, tedaj seveda se izprehajajo ali šetajo, špacujejo pa ne. Sitni gospodarji in sekantne gospodinje svoje posle večkrat sekirajo, sekujejo jih ne. Ob slabih kupčijskih razmerah tržci falirajo, a ne falujejo itd. Vzledov, kako da narod vzprejema te vrste tujke, našli bi lahko še neizmerno veliko. Le tedaj imamo v slovenščini glagol VI. vrste, če si je izposodila samo podstavo za tvoritev glagola, a si je glagol napravila na tej podstavi potem sama. Torej: kritikovati in kritizirati (a ne kritizovati), replikovati (od replika) in popolnoma izposojeno »replirati«. Ministrujejo ministri na Dunaji, mašni strežniki v Ljubljani pa ministrirajo, a po nekod na kmetih še vedno k (pri) maši strežejo itd. Ako bi utegnil kdo ugovarjati, čemu nam te tujke na »irati?« Poslužujmo se svojih domačih izrazov itd., tedaj temu ugovoru prav odkritosrčno pritrdimo, da je opravičen, kajti domačinka zasluži prednost pred tujko. A vender se ne dá tajiti, da vzprejme z napredkom in kulturo vsak jezik veliko množino tujih besed, in da so tuji izrazi v nekaterih strokah neobhodno potrebni, ker jih ni mogoče nadomestiti z domačimi. Nikakor torej ne priporočamo, da začnimo vse vprek vzprejemati tujke, če pa jo že vzprejmemo katero, vzprejmimo jo z značajem tujstva, ker je tujka. Ne zahtevajmo torej od slovenskih koncipijentov, da bi koncipovali, niti ne od mizarjev in loščilcev, da bi polovali. Slikarji naj ne kopujejo, in risarji naj ne radujejo, če kako črto zavlečejo (radirajo naj jo!). Če pritisne kaka epidemija, kaka otrovna bolezen, skrbno desinficirajmo (kaj bi pač sicer: ali bi desinficovali, ali desinfikovali?). Če smo bolni, dajmo se zdraviti, bodisi kurirati, a nikar kurovati«.

Iz navedenih vzrokov, posebno gledé jezika, moramo »Zvon« priporočati učiteljstvu sploh, posebno pa še učiteljem -pisateljem.

A. Ž.

Vprašanja in odgovori.

Jednajsto vprašanje. Rad bi se udeležil učiteljskega tečaja za deška ročna dela na Dunaji. Kolika podpora se dobi v to svrhu in od kod? Kake priloge imej prošnja? (G. F. R.)

Odgovor. »Društvo za ustanovitev in vzdrževanje zavodov, v katerih se šolski otroci brezplačno bavijo z ročnim delom«, priredi tudi v letošnjih počitnicah poseben tečaj za učitelje in je imenovano društvo dotični poziv poslalo vsem deželnim šolskim

svétom. Deželni šolski svét kranjski je z razpisom od dné 15. svečana t. l. št. 353 ta poziv objavil vsem okrajnim šolskim svétom, da ga razglasé podrejenemu učiteljstvu.

Teh učiteljskih tečajev so se doslej udeležili s Kranjskega in sicer l. 1888. g. J. Bezljaj iz Krškega in g. A. Žumer iz Ljubljane; l. 1890. pa gg. J. Adlešič iz Šmartnega, J. Cepuder in J. Hribar iz Ljubljane, M. Hudovernik iz Dobrepolj,

J. Janovsky (ta gospod je bil v enakem zavodu v Neulerchenfeldu), iz Šent-Vida in V. Ribnikar iz Logatca. Leta 1889. so vsi gg. udeleženci dobili v ta namen podpore od deželnega odbora (40—50 gld.). Hvalevreden namen imenovanega društva je ta, da bi se sedajšnja vzgoja ljudsko-šolske mladine nekoliko bolj ozirala tudi na telesno vzgojo in še bolj ustrezala potrebam v praktičnem življenju. Da so se stroški, ki jih je imel v tej stvari sl. deželni odbor, dobro naložili in da trud gg. udeležencev ni bil brezuspešen, vidimo iz tega, da so se v teku dveh let že ustanovile na Kranjskem tri šolske delarne: v Ljubljani na II. mestni deški šoli, kjer so delali in delujejo gg. Cepuder, Hribar in Žumer, v Dolenjem Logatci pod vodstvom g. Ribnikarja in v Šmartnem pri Litiji pod vodstvom g. J. Adlešiča. To nam je dokaz, da naše učiteljstvo vedno bolj spoznava važnost prave ljudsko-šolske vzgoje v blaginjo

bodočnosti našega naroda in da se v ta namen ne ustraši niti truda niti gmotne požrtovalnosti. Kajti kdor gre v počitnicah na Dunaj, ne gre na počitnice, ampak je pet tednov z delom prav dobro vprežen in tudi ne more izhajati s podporo 40 ali 50 gld., ampak mora sam tudi v žep poseči. Za povzdigo našega šolstva pa je tudi ta napredek potreben in slavni deželni odbor bode brez dvoma tudi letos mogoče še izdatneje stvar podpiral. Ako imate torej hvalevredno namero, da se letošnjega tečaja (od dne 17. malega srpana do dne 21. vélikega srpana) udeležite, vložite pravočasno dve prošnji in sicer: 1. nekolekvano na načelnika društva »Verein zur Gründung und Erhaltung unentgeltlicher Knabenbeschäftigungs-Anstalten« g. Aleksander Riss, »Wien VII. Neubaugasse 25« za vzprejem v tečaj (brez prilog), 2. kolekvano pótém c. kr. okrajnega šolskega sveta po šolskem vodstvu na sl. deželni odbor za primerno podporo.

Naši dopisi.

Iz Dolenjega Logatca. Dne 15. sušca t. l. je zapustil Logatec c. kr. okrajni glavar g. dr. Miha Gstettenhofer ter se preselil na svoje novo službeno mesto v Kranj. Da si je v svojem 11 $\frac{1}{2}$ mesečnem tukajšnjem službovanju pridobil občno spoštovanje, ljubezen in hvaležnost, kaže poslavljanje županstev, krajin šolskih svetov, šolskih vodstev i. dr.; to svedoči množica odličnjakov, katera ga je spremila na logaški kolodvor. Saj pa je to čast tudi zaslužil vrli mož. On ni izpolnjeval le tega, kar velevala postava, kar so mu ukazovale naredbe predstojnikov, on je učinil tudi kaj tacega, kar je ali bode pozneje pomagalo ljudstvu — zlasti ubožnemu. Ko je preteklo poletje deževje in povodenj uničila up kmetovalcu, vzela ves pridelek Planincem, prišla je vsled njegove prošnje izdatna pomoč od presvetlega cesarja. Ker se Notranjecem zmanjšuje od leta do leta zaslužek, katerega imajo z vožnjo in gozdom, in so slabe letine, hotel je blagi gospod v takih krajih vpeljati domačo obrt — izdelovanje lesene robe, s katero bi si stanovalci mogli prisluziti toliko, da bi jim ne bilo treba zapuščati domačega kraja, trpeti pomanjkanja. Izprosil je veliko podporo za ustanovitev lesne obrtne šole v Planini. Da se je ustanovila šolska delarna v Dolenjem Logatci, zasluga je v prvi vrsti g. dr. Gstettenhoferja.

Šoli je bil vsikdar prijazen — učiteljem vedno naklonjen. Plače naše so ga vedno bódle in tudi novejša izboljšanja mu ni bilo zadostno. Trdil je, da človek s 400 gld. ne more živeti. Učitelj je prisiljen še stranskega zaslužka si iskati — in to ne baš v korist šoli. Kot večšaku zdi se mu tudi nepravilna razdelitev učiteljskih plač v posamezne razrede — jeden razred naj bode in ta tolik, da učitelj s starostnimi

dokladami vred doseže vsaj óno vsoto, katero dobiva c. kr. gozdarski oskrbnik (Forstwart).

Naštevati vsa dela, katera je na šolskem polju za časa svojega bivanja tukaj izvršil, bilo bi odveč; doba je bila kratka, a nam nepozabna. Dragim tovarišem kranjskega okraja le častitamo, da so dobili svojim načelnikom moža, ki cenil šolo — in šolo oskrbujoče osobje.

R—r.

Iz Smlednika. (Karol Veber †) Kruta smrt je odvela z neizprosno svojo roko že zopet jednega izmed naše srede, moža poštenjaka, moža trdnega značaja in blagega srca. Ljubecim roditeljem je vzela ljubljene sina, osiroteni hčerki skrbnega očeta, šoli pirniški vnetega učitelja in vsemu učiteljskemu stanu ljubega tovariša. — Dne 14. mal. travna je izdihnil svojo blago dušo Karol Veber, učitelj v Pirničah po dolgi mučni prsni bolezni, previden s svetimi zakramenti za umirajoče, šele v 29. letu svoje dóbe. Pokojnik je bil porojen v Cerknici. Prvi pouk je dobil od svojega očeta, kateri je služboval dlje časa kot učitelj v kočevskem okraju. Kot pripravnik pa se je šolal v Kopru. Služboval je od leta 1881. Stopivši iz pripravnice je dobil službo na Vojskem v logaškem okraju, kjer je služboval 3 leta. Na to pa se je preselil v Hotederšico. Po preteku 2 let se je zopet vrnil na Vojsko. Zdaj pa so nastopili žalostni časi za njega in njegovo rodbino. Hkrati sta začela bolehati on in njegova soproga, katera mu je tudi čez leto dnij unrla za jetiko. Toda tudi on je toliko oslabil, da je moral prositi za jednoletni dopust. V tem času zdravil se je vedno ter se res toliko pozdravil, da je v pričetku letošnjega šolskega leta prevzel službo v Pirničah. Pa z njegovim zdravjem je

bilo pri kraji. Poučeval je komaj par mesecev, pa se je moral že zopet vleči in zdaj ni več vstal iz postelje. Trpel je velike bolečine, toda mirno in vdan v voljo božjo, dokler ga smrt ni rešila ter ga preselila v boljše deželo.

Pokojnik je bil veren mož, pohlevnega in lepega vedenja, tako da se je vsakteremu prikupil. Za svoj poklic je bil ves vnet. V šoli je bil nekoliko bolj strog, ali vendar ljubeznjiv do otrok — in otroci so ga zelo spoštovali in tudi ljubili. Zakaj bi ga pa ne, saj je tudi njegovo srce bilo le za nežno mladino vneto. Povsod jo je učil z besedo in djanjem, navduševal jo za vse lepo, blago in dobro, kazal ji je pot, po katerem naj hodi, da bode srečna. V resnici: on je mladino poučeval in vzgajal.

Dné 16. mal. travna zjutraj se nas je zbralo, da spremimo blagega k večnemu počitku, 11 učiteljev, 2 učiteljici in šolska mladina iz Pirnič. S svojo navzočnostjo je počastil sprevod rajnega tudi blagorodni g. glavar Mahkot ter mu izkazal zadnjo čast. Veličasten pogreb, lepovenčana rakev in lepo petje — vse to nas je sleharnega do solz ganilo. Marsikatera solza je zdrknila po lici na hladno — brezčutno zemljo. Klanjajoč se neskončni previdnosti božji, zaklicali smo mu še jedenkrat: »Počivaj v miru, blaga duša!«

B.

Iz litijskega šolskega okraja. (Ignacij Vencajz †). Zadnja številka »Učit. Tovarisha« nam je prinesla žalostno kratko poročilo, da je po daljšem bolehanju umrl g. nadučitelj Vencajz pri Sv. Križi pri Turnu, kar nas je jako iznenadilo, ker smo še vedno upali, da naš obče priljubljeni tovariš vendar še okrevi. Toda božja previdnost je sklenila drugače, poklicala ga je v večnost ter vzela neutrudno delujočega moža za probujo naroda težavnemu poslu.

Zadnje pozemeljske ostanke smo izročili materi zemlji na farnem pokopališči sv. Kriškem dné 11. mal. travna. Pogreba se je udeležila skoro vsa župnija, dalje vsa šolska mladina s črnim trakom ovito šolsko zastavo in nekateri bližnji njegovi tovariši, ki so mu še s tem pokazali poslednjo čast, da so pred hišo in na grobu pod vodstvom g. učitelja Bartelna iz Šmartna zapeli srce pretresujoče žalostinke. V imeni učiteljev se je potem šel sinu pokojnikovemu, blag. g. Iv. Vencajzu, deželne sodnije svetniku pokloniti g. Pavčič iz Št. Ruperta, da mu je izrazil sožalje vsega učiteljstva, za kar se je ta iskreno zahvalil. —

Pokojni Vencajz se je porodil 24. mal. srpana 1824. l. na Vrhniki; oče njegov je bil učitelj. Ljudsko šolo je pohajal v Kamniku, kjer se je že jel glasbe vaditi pri P. Robertu. Pozneje je obiskoval četrti razred (Realschule) v Ljubljani, kjer je nadaljeval izvežbanje v godbi pri dobroznanem skladatelji Mašeku.

Učiteljeval je umrli Vencajz po mnogih krajih najpred kot pomožni ter pozneje kot samostalni učitelj n. pr.: v Št. Vidu poleg Zatičine, v Trstu, Višnji

gori in poslednjih 14 let kot nadučitelj pri sv. Križi, kjer je bil pri ljudstvu posebno priljubljen.

Rajni je bil šestokrat občinski predstojnik, odbornik in ob jednem tajnik, ki pa je pri vsem tem vedno vestno opravljal svojo učiteljsko službo.

Njemu se ni poznalo, da je bil učitelj stare šole, kajti napredoval je vedno z duhom časa, ker se je s pridnim čitanjem sam dalje izobraževal. Temu priča njegova obsirna knjižnica, ki je bila pozneje podlaga farni knjižnici sv. kriški. Z ustanovitvijo farne knjižnice je rajni mnogo storil za probujo naroda, kajti ljudstvo še vedno rado čita izposojene knjige; še poznih let se bode spominjalo s hvaležnostjo knjižničnega ustanovnika vrlega učitelja Vencajza. Iz tega se razvidi, da je bil pokojnik pravi domoljub! —

Pokojnik se je poročil 1844. l. s hčerjo učitelja Antončiča Katarino; ta se je bil izšolal v samostanu očetov Cistercijenzev v Zatičini. Kakor smo bili že omenili, je Vencajz imel jedinega sina Ivana, ki skupno žalujeta z materjo-vdovo ob gomili prerano umrlega moža. Tako je preminulo dolgo plodonosno življenje vrlega slovenskega ljudskega učitelja, kojemu smo s temi vrsticami postavili mal spomenik.

Blag mu spomin! —r.

Od obalov jadranskega morja. (C. in kr. majorja v p. Andrej Komel pl. Sočebanskega vojaške knjige in naše učiteljstvo). — V 6. št. »Učit. Tovarisha« se nahaja notica: »Organizacija vojstva«. Tako se zove deveta knjiga vojstvenega zadržaja, kojo je spisal in izdal p. n. gospod A. Komel pl. Sočebanski, c. in kr. major v p. Pisana je v slovenskem in nemšem jeziku ter je namenjena našim slov. vojakom. Knjizica stane 20 kr. To knjižico uredništvo »Učit. Tovarisha« priporoča učiteljem - vojakom. —

Usojam si izpregovoriti o tej stvari besedo. Znano je, da je naš rojak p. n. gospod A. Komel pl. Sočebanski, c. in kr. major v p. v Gradci — znan solkanski rodoljub in podpiratelj slov. mladine — izdal do sedaj že več slovenskih knjig vojstvene vsebine, kajti nad dvajset let že dela ta požrtovalni mož na polji vojaškega slovstva. S tem hoče gospod major iztrebiti grdo popačeno tujščino iz našega materinega jezika, kajti vsakemu učitelju-vojaku je menda znano, kakšna »špraha« se pri vojcah govori. — V ta namen priobčil je že 20 vojaških knjig različnega obsega in sicer skupaj 19.460 izvodov. Ker pa gospod pisatelj pri nas ni mogel najti založnika, dal je tiskati vse te knjige — razun treh — na svoje stroške. Potrosil je za tiskarska dela več tisoč goldinarjev.

Med knjigami, katere je priobčil g. K., imenujem: 1. »Kratki pouk o zemljišči, slovensko-nemški, c. in kr. slovenskim vojakom v vporabo po vprašanjih in odgovorih;« (z 2 podobama). 2. »Službovnik v izpisku nemško-slovenski za c. in kr. vojsko«. (Prvi,

drugi in tretji del); 3. Že zgoraj omenjeno knjižico: „Organizacija vojsstva;“ 4. Prisega in vojni člani;“ 6. „Garnizonska in stražna služba;“ 6. Werndl-ova puška za c. in kr. vojsko;“ 7. „Slovnica vojaška“ itd. Vse te knjige so pisane v slovenskem in deloma tudi v nemškem jeziku; s tem je hotel g. major pokazati, da Slovenec tudi v svojem jeziku lahko pové, kar Nemeec v svojem izjavi.

„Službovnik“ (Dienst-Reglement) je gospod pisatelj izdal v dveh delih in je obe knjigi predložil c. in kr. državnemu in vojnemu ministerstvu, koje je blagoizvolilo potrditi in tudi priporočiti kot pomožni knjigi v vojaških učilnicah; vender je pa ministerstvo prepustilo, da za razširjenje teh knjig g. pisatelj sam skrbi.

Iz tega je tedaj razvidno, da je visoko c. in kr. ministerstvo dovolilo, da se knjige g. pisatelja razširijo med slovenske vojake.

V to namero je gospod pisatelj priporočal svoje knjige v časopisih, obračal se je do znanih rodoljubov, naj bi oni blagoizvolili te knjige v vojaške kroge širiti itd. Tudi poverjeniki družbe sv. Mohorja so bili naprošeni, naj bi v prospeh teh knjig kaj storili. Nadalje se je obračal gospod major do znanih učiteljev, proseč, naj bi blagoizvolili posredovati, da bi mladenci, ki so k vojakom potrjeni, segali pred odhodom k vojski po kakej teh knjig. A žal! vse te prošnje g. majorja so le malo izdale, kajti tu in tam je bil njegov glas — glas vpjiočega v puščavi!

Iz zasebnega pisma g. majorja do nekega primorskega učitelja posnamemo sledeče: „Vzprejem potrdé zahvaljujem se Vam prav lepo za oboje. Vi in gospod uč. X. v Y. sta jedina. Bog Vas živi! Od 953 pošiljatev (8.760 iztisov) se mi je vrnilo nad 80% — razmeroma največ s — Kranjskega! najmanj iz Istrije, s Koroškega itd. Na Goriškem ste vrli korenjaki. Izvemši g. A. B. in C. so doslej vsi vsaj vzprejeli (namreč doposlane knjige) in to me veseli. Nekega dné sem dobil vrnenih pošiljatev celo 25 na jedenkrat, — pa to nič ne dé — stvar je važna. Ravnokar (26. svečana t. l.) se tiska 21. knjižica. O priliki Vam pošljem jeden iztis v prijazen spomin. Da ste mi zdravi Vi in vsi naši itd.“

To je pač dokaz, da naši gg. tovariši premalo podpirajo rodoljubno podjetje g. Sočebanskega. Zato pa upam, da bodo te vrstice, ki so pisane iz dobrega namena, kaj pripomogle v zaželeno svrhu.

Naj bodo prepričani gg. tovariši, da podpiratelji g. Sočebanskega so podpiratelji dobre stvari in da šireč Komelove knjige pospešujejo pri novincih narodno omiko in véde v naši hrabri vojski.

Sedaj, ko se prične v nas novačenje, imajo učitelji prav lepo priliko razpečavati med novinci take knjige g. Sočebanskega. — Zato jim bode hvalo vedel ne le gospod pisatelj, nego tudi vojaki-novinci,

ki bodo te knjižice v vojni rabili z velikim uspehom. Tedaj sursum corda in naprej v blagor Avstrije!*)

Učitelj - vojak.

Iz Ljubljane. Te dni smo brali v »Slovenici« daljši članek, ki se bavi z dr. Majaronovim govorom o rajnem D. Trstenjaku pri spominskem večeru »slovenskega pisateljskega društva«. Kratak posnetek tega govora je bil priobčen v 4. št. »Ljubljanskega Zvona«. »Učiteljski Tovariš« kot strokovni list se po svojem programu, ki je natisnjen v letošnji prvi številki, nima baviti s politikó, oziroma s političnimi listi, in bi imenovanega članka niti ne omenjali, da bi se članek ne bavil tudi z osobo, ki je z našim mestnim šolstvom in učiteljstvom v najožji dotiki. G. dopisnik v »Sl.« se namreč v sklepu svojega članka bavi z našim mestnim šolskim nadzornikom g. prof. Levcem na tak način, da žali ne samo njega, ampak tudi mestno učiteljstvo. Iz spisa sklepamo, da g. dopisnik naših šolskih razmer, oziroma mestnega učiteljstva še od daleč ne pozna. Načela, po katerih mestno mladino vzgajamo, niso od danes do jutri, ampak so nam ukoreninjena v srce in um, in da bi ta načela ne bila prava, tega nam doslej niti duhovnik niti posvetnjak ni očital. To bistvo našega značaja pa se ne dá po vetru ali po okolnostih sukati, torej se g. dopisniku v »Slov.« kar nič ni treba bati, da bi nas kak višji vpliv kar čez noč pre naredil. In od kod naj bi prišel po mnenji g. dopisnika ta vpliv? Od g. nadzornika Levca! Malo časa je še on nadzornik, a v tem kratkem času smo ga bodisi pri nadzorovanji, bodisi pri obče vanji ali pri konferencijah spoznali kot moža, ki z izredno taktnostjo in marljivostjo izvršuje svoj nadzorniški posel, ki dobro pozna potrebe mestne mladine gledé ljudsko-šolske vzgoje in ima temeljito znanje v ljudsko-šolskem poslovanji. Kar se pa tiče njegovih načel gledé vzgoje ljudsko-šolske mladine, opozarjam samo na njegov govor ob blagoslovljenji in otvorenji novega šolskega poslopja za prvo mestno deško šolo v Poljskih ulicah jeseni 1889. l. V navzočnosti najvišjih državnih in deželnih dostojanstvenikov, v navzočnosti učiteljstva in mnogih duhovnikov, roditeljev in šolske mladine se je popolnoma jasno izrazil, kako naj se mladina vzgaja. Njegovih besed tu ne bodem navajal, a trditi smem, da so prijale vsem udeležencem te slavnosti in da jih je popolnoma odobral tudi naš skrbni g. katehet Smrekar. Kakšnega slabega vpliva na učiteljstvo in šolo se je torej od te strani bati, tega mestni učitelji ne umejemo in tega tudi ne ume nihče, komur so naše šolske razmere bolj znane, kakor g. dopisniku, kateremu v bodoče priporočamo menj strasti in osobne mržnje. Strast, propast — tudi na pedagogičnem polji!

S Trate. (Občina „Trata“ in njeno šolstvo). V Poljanski dolini, tri debele ure od Loke od-

*) Sl. uredništva slov. listov prosimo, da ta dopis v svojih predalih ponatisniti blagoizvolé, da s tem kolikor toliko pripomorejo k dobri stvari. Pis.

daljena, je občina Trata. Ozka dolina, ki daje tu in tam jedva prostora šumeči Sori in cesti poleg nje vodeči, razteza se od Poljan gôri toliko, da imamo na Trati največ ravnega sveta, dasi ga tudi tu ni veliko.

Občina naša meji na severni in severo-vzhodni strani s poljansko, na severni in severo-zahodni z osliško, na jugu pa z žirovsko občino. Od okrajne ceste, katera nas veže z Loko na jedni, Žirem in Idrijo na drugi strani, odcepi se na Hotavljah nova, v Cirkno vodeča vojna cesta.

Svet je hribovit. Zato ga je le malo obdelanega, niti toliko, da bi pridelki zadostovali domačim potrebam. Največ vrže živinoreja in čipkarstvo. S čipkarstvom se pečajo žene in vtroci. Žal, da cena blagu bolj in bolj pada.

Občina obsega 21 vasij, izmed katerih jih je 6 na ravnem, ostalih 15 pa je raztresenih po hribih in gričih. Te so: Trata s 35, Sestranska vas z 12, Gorenja Vas s 50, Dolenja Dobrava s 34, Gorenja Dobrava s 16, Todraž s 6, Hotavlje s 46, Srednje Brdo s 17, Hlavčje Njive z 11, Žirovski vrh sv. Antona s 16, Žirovski vrh sv. Urbana s 36, Brbovnica s 23, Zadobje z 19, Prelesje z 10, Lučine s 35, Dolge Njive z 11, Suhidol-Golivrh s 13, Suša z 11, Vólaká z 22, Čabrače s 15 in Bačne s 14 številkami.

V njih prebiva okolo 3000 ljudi. Vasij opisaval ne bodem, ker bi se mi sicer popis preveč raztegnil. Le nekaj omenim. Da nas Bog in „Švarcevo“ vino nista zapustila, priča 8 gostilnic v jedni vasi — Gorenji Vasi. Pri vsaki drugi hiši „Bog roko ven moli“. To o občini.

Glavni namen mi je opisati šolske razmere. Občina broji 21 vasij. Jednajst v prvo naštetih je všolanih v dvorazrednico Tratarsko, deset slednjih pa zaradi dalje nikamor. V teh je okolo 90 za šolo godnih otrok. Vsi ti odrasto brez rednega pouka.

No, nekaj bližnjih, v lučinsko faro spadajočih otrok poučuje č. g. župnik Dolinar v Lučinah, a otroci mu dohajajo v učilnico brez vsakih šolskih priprav. Te jim v svoji radodarnosti preskrbi sam. Učno sobo vzdržuje in oskrbuje sam. Poučuje po dvakrat na teden. Če se ne motim, ne dobi za trud svoj nikake nagrade.*) V Bačnah, Čabrah, Suši in Volaki je nekako 28—32 otrok. Ti odrasto brez vsake šole zaradi dalje (1½—2½ ure). Toliko o nevsolanih vaseh.

(Konec prih.)

Iz Gorice. (Vabilo). Občno zborovanje »Učiteljskega društva za goriški okraj« bode dné 1. vélikega travna t. l. ob 9. uri predpó-

*) Gotovó ta šola pri šolskem oblastvu ni zglasena kot zasilna šola. — Ured.

ludne v Gorici na slovenskem oddelku deželne kmetijske šole z nastopnim vzporedom: 1. Petje po notah. 2. Opis jedne občine. 3. Posamezni nasveti. K udeležitvi uljudno vabi

odbor.

Iz Kranja. (Vabilo). K občnemu zboru »Učiteljskega društva za kranjski šolski okraj«, kateri bode v Kranji dné 1. vél. travna t. l. ob 10. uri v mestni hiši, vabi najuljudneje

osnovalni odbor.

V Kranji, dné 15. malega travna 1890.

Iz Kopra. (Vabilo). »Slov. učiteljsko društvo za koperski okraj« bode zborovalo v četrtek dné 8. vélikega travna t. l. ob 9. uri zjutraj v dekanski ljudski šoli z nastopnim dnevnim redom: 1. Pozdrav. 2. Poročilo predsednikovo o odborovem delovanji. 3. Poročilo tajnikovo. 4. Poročilo blagajnikovo. 5. Referat. (Referira g. Finžgar). 6. Izpremenitev sedaj obstoječih pravil, kakor predlaga odbor. 7. Volitev odbora. 8. Morebitni predlogi. — K zborovanju vabi vse čč. gg. tovariše in prijatelje šole prav uljudno

odbor.

Iz Sežane.* (Vabilo k zborovanju). Učiteljsko društvo za sežanski okraj bode zborovalo v Sežani dné 1. vélikega travna t. l. ob 10. uri dopoludne.

Vzpored: 1. Verificiranje zapisnika zadnjega zborovanja. — 2. Pojasovanje g. c. kr. okrajnega šolskega nadzornika gledé statističnega popisovanja ljudskih šol za l. 1890. — 3. Prostovoljno predavanje. 4. Letno poročilo tajnikovo, blagajnikovo in pevovodjevo. — 5. Volitev delegatov k občnemu zboru „Zaveze“ v Celji. — 6. Volitev društvenega vodstva. — 7. Razni nasveti.

odbor.

Iz Ihana.* (Vabilo k zborovanju). Učiteljsko društvo za okraj Kamnik bode zborovalo dné 24. malega travna 1890. l. ob 9. uri dopoludne v Mengiši s sledečim dnevnim redom: 1. Nagovor predsednikov. 2. Tajnikovo in blagajnikovo poročilo. 3. Sestava posamnih učnih načrtov. (Poročevalec g. L. Letnar, c. kr. okrajni nadzornik). 4. Volitev delegatov k občnemu zboru „Zaveze“ v Celji. 5. Prosti nasveti.

K mnogobrojni udeležbi vabi

odbor.

Iz Slavine. (Naznanilo). Kdor želi priti v posest dobrega harmonija po nizki ceni, naj se oglasi pri g. Matiji Hitiju, nadučitelju v Slavini pri Prestranku, kateri ima jednega na prodaj.

Iz Volč. (Harmonij) z dvema vrstama jezikov proda Marija, vdova rajnega učitelja Fajgeljna v Volčah (Tolmin).

*) Je bilo že za 8. številko stavljeno, a se po nepovoljni pomoti ni natisnilo.

Ured.

Vestnik „Pedagogičnega društva“ v Krškem.

Dné 10. mal. travna t. l. je imelo »Pedagogičsko društvo« svoje prvo letošnje zborovanje v šolskih prostorih v Krškem. Zborovanja se je udeležilo precejšnje število udov. — Ob 10. uri dopoldne otvori društveni prvosednik, gospod Fr. Gabršek, c. kr. okr. šolski nadzornik zborovanje ter navzoče presrečno pozdravlja in poroča o tajnikovem poročilu ter prečita zapisnik o zadnjem zborovanju dné 3. vel. srpana 1889.

Potem se priobčijo došli dopisi, med katerimi so najvažnejši: Vis. deželni zbor je dovolil »Pedagogičnemu društvu« 100 gld. podpore za l. 1890. in posojilnica v Krškem 5 gld. Sklene se darovateljema zahvalo poslati. — Za naročevanje poslana pola g. Fr. Rakuša se prečita in priporočajo se njegove pesmi. — Dopis »Zaveze slovenskih učiteljskih društev« se prebere in se izvolijo kot delegatje odborniki »Pedagogičnega društva« potem gg. Bezljaj, Požar in Slanec. — Priporočajo se fizikalni aparati tvrčke dr. Houdeka in Erverta v Pragi.

Potem je jako zanimivo in poučno poročal g. dr. T. Romih o pouku elektrike v ljudski šoli. Na podlagi družega in tretjega berila je razlagal dotične fizikalne sestavke za najpreprostejšimi aparati in tako kazal, kako naj učitelj prehaja od poskusa in pojave na fizikalne zakone in šele potem na obdelovanje berilne tvarine.

Gospod predsednik poroča še o statističnem popisovanju ljudskih šol ter podaja zbranim razne migljaje, tikajoče se pravilne sestave vprašalnih pól.

Končno predlaga g. nadučitelj Požar, da bodi prihodnje zborovanje v Radečah, kar se vzprejme.

Določí se za to 1. dan vel. travna. — Nasvetvalo se je še, naj »Pedagogično društvo« prosi okrajni šolski svét, da bi bila letošnja konferenca v Radečah.

Gospod prvosednik še naznani, da se je zadnji čas za učilsko razstavo priposlalo dokaj predmetov od raznih tuzemskih in inozemskih tvrdek in da se bode kmalu izdal »IV. Pedagogični letnik«. P. n. gg. udje naj torej pridno pošiljajo svojo letnino in naj vabijo nove ude. Potem s trikratnimi »slava«-klici na presvetlega cesarja zaključí zborovanje.

Marija Michél
zapisničarica.

Letnino so nadalje plačali: Za l. 1889.: gosp. Stiasny Ljudevit, učitelj v Kanniku.

Za l. 1890: g. Stiasny Ljudevit, učitelj v Kanniku; g. Požar Anton, nadučitelj v Radečah; g. Lomšek Simon, učitelj v Cerkljah; g. Slanec Fran, učitelj v Radečah.

Za l. 1891.: g. Lomšek Simon, učitelj v Cerkljah.

Za l. 1890/91.: Okrajna učiteljska knjižnica v Krškem (ustanovni del 20 gld.)

Vabilo. »Pedagogičsko društvo« bode zborovalo dné 1. vélikega travna t. l. ob 1. uri popoldne v šoli v Radečah pri Zidanem mostu. Vzpored: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. O risanju brez stigem, poroča g. J. Bezljaj. 4. Praktični poskusi iz fizike, nadaljuje g. dr. T. Romih. 5. Pojasnila gg. c. kr. okrajnih šolskih nadzornikov o statističnem popisovanju ljudskih šol. — K temu zborovanju vabi najljudneje tudi neude (posebno tovariše iz litjskega okraja in sosedne Štajerske) **odbor.**

Vestnik.

Najvišje potrjenje. Sklep deželnega odbora, da se za potrebe normalno-šolskega zaklada na Kranjskem za leto 1890. pobira 10% na naklada na neposredne davke za državnimi dokladami vred, dobil je najvišje potrjenje.

Osobne vesti. Gospodičina Karolina Bervarjeva iz Novega Mesta je dobila začasno drugo učiteljsko službo v Škocijanu (okraj krški). Gosp. Pavl Šilc iz Kočevja je dobil začasno drugo učiteljsko mesto v Višnji Gori (litjski okraj).

Iz našega društva. Dné 26. mal. travna je imel društven odbor sejo. Danes samo omenimo, da so se izvolili za delegate k občnemu zboru »Zaveze« gg. L. Armič, J. Furlan in Fr. Kokalj iz Ljubljane, J. Adlešič iz Šmartnega, J. Bezljaj in J. Gabršek iz Krškega in J. Ravnikar iz Litije. Kaj več iz te seje prihodnjic. O društvenem izletu dogovori se pismenim potem.

Zamena okrajnih šolskih nadzornikov. Ako je na Češkem okrajni šolski nadzornik imenovan izmed učiteljstva ljudskih ali meščanskih šol, mora njegovega nadomestnika po § 33 deželnega šolskega zakona plačati normalno šolski zaklad. Ker se je pa v vsoti tega zaklada, namenjeni za nadomestnike šolskih nadzornikov, pokazal primanjklaj, zaukazalo je naučno ministerstvo, da se mora število okrajnih šolskih nadzornikov iz učiteljskega osebja občnih in meščanskih šol omejiti na najmanjše število, da se v normalno-šolskem zakladu doseže ravnotežje. Vsled tega se je 30 okrajnim šolskim nadzornikom, ki so vzeti iz ljudskega učiteljstva, odvzel nadzorniški posel ter so morali nastopiti svoja učiteljska mesta. Ob jednem se je zaukazalo okrajnim šolskim svetom, da naj predlagajo za nadzornike samo profesorje srednjih šol. Po tej odredbi so torej ljudski učitelji izključeni iz nadzorniškega posla, za katerega so po svojem službovanju, po svoji izkušnosti v prvi vrsti sposobni.

Vsled tega se bode ljudsko učiteljstvo odločno potelo za to, da se imenovani § 33. izpremeni v tem zmislu, da naj nadomestnike nadzornikov-učiteljev istotako plačuje država, kakor plačuje nadzornike — profesorje.

„Uč. Nov.“

Knjižnice v Pragi. V Pragi je osem občnih knjižnic, izmed katerih je knjižnica na univerzi v šolskem letu 1888. imela 201.233 zvezkov različnih del in 31.474 drugih zbirk. Knjižnica na obeh tehnikah je imela 22.926 zvezkov in 129 časopisov; muzejska knjižnica 2819 rokopisov, 171.523 zvezkov, 141.095 leso- in bakrorezov, 33.371 korespondenc; knjižnica obrtnega muzeja domoljuba in filantropa g. V. Náprstka 40.520 zvezkov in 4553 stereotipnih podob; knjižnica poljedelska 32.000 zvezkov in 178 časopisov; knjižnica obrtne družbe 35.900 zvezkov in 65 časopisov; knjižnica obrtnega muzeja praške kupčijske komore v Rudolfinu 1716 zvezkov in bogato zbirko obrazcev. Te občne knjižnice so imele 1888. l. 99.016 čitateljev, katerim se je izdalo 293.945 in poleg tega na dom posodilo 25.666 knjig.

„P. z B.“

Velike ustanove. Kakor je vlni državnih poslanec Jozef Hlavka 200.000 gld. daroval za češko akademijo vednosti v Pragi, tako je pred kratkim imenovan rodoljub podaril ogromno vsoto 500.000 gld. v prid sirot in zanemarjenih otrok.

V izboljšanje pouka v francoščini in angleščini na srednjih šolah je visoko naučno ministerstvo odposlalo več srednješolskih profesorjev na Francosko in Angleško, kjer naj obiščejo znamenitejše zavode in se v teh jezikih praktično in temeljito izučé.

Delavna sila našega srca. O mehaničnem delu našega srca jako zanimivo poroča francoski učenjak H. de Parville. Kakor znano, računni se mehanično delo po kilogrametrih (1 *kgm* je moč, katera se potrebuje, da 1 *kg* teže v 1 sekundi vzdigne 1 *m*). Navadni parni stroj izvrši v 1 sekundi 75 *kgm* dela; srce pa v 24 urah 70.000 *kgm*. Torej bi moglo v letu 25.500.000 *kg* težko breme 1 *m* visoko, ali pa 1 *kg* teže 25.500.000 *m* visoko vzdigniti. Iz tega se more spoznati, kako ogromno delo izvršujejo milijoni src, ki jih bije na zemlji.

Merkur. Zrel sad dolgih in trudapolnih preizkovanj je dobil nedavno slavni astronom, profesor Schiaparelli v Milanu. V zadnji redni seji m. l. je v rimskem društvu »Academia dei Lincei« v prisotnosti laškega kralja in kraljice omenjeni zvezdogled razodeval zanimive skrivnosti o soncu najbližnji premičnici, merkurju. Nijeden planet ni delal zvezdogledom toliko preglavice, kakor merkur, akoravno ga ob gotovem času tudi s prostim očesom najdeš. Vztrajnosti Schiaparelljevi se je posrečilo, da nam je narisal popolno podobo njegovo (zemljevid ne smemo reči) in dokazal, da je merkur pri svojem teku okoli sonca vedno z jedno in isto stranjo proti soncu obrnen. To svetovno telo ima tedaj poluto (hemisfero), katera je osrečena (?) z vednim solčnim svitom, in sicer svitom, ki povprečno sedemkrat močnejše sveti in greje, kakor nas tu na zemlji. Večna luč sveti tedaj na solčnati poluti merkurja; svetloba, katere bi naše oko ne moglo strpeti, in vročina, katere nobeno organsko telo ne pretrpi na zemlji, sta na merkurju jedini; temna noč pa pokriva drugo poluto, katero le daljne zvezdice obsevajo v neizmernem nebesnem prostoru. — Tako teka tedaj ta premičnica okoli sonca, kakor se pomika luna okoli zemlje, samo da se ne vrti krog svoje osi. Kar se tiče površja mer-

kurja, sodi Schiaparelli, je razlika suhega sveta (med kontinenti) večja, kot na zemlji. Poleg tega pa je tudi ozračje gostejše in bolj oblačno, nego na našem planetu.

Okorn.

Kje najmanj računijo? Med našim narodom slišiš večkrat: »Tako neumno se drži (ta ali oni), kakor da bi ne znal šteti do pet!« In resnično je, da so »gospodarji na zemlji«, ki ne znajo šteti do pet, ali vsaj več ne. V Avstraliji namreč živi nek divji narod, kateri ima najmanjše možgane med raznimi človeškimi rodovi, radi tega stoji tudi na najnižji stopinji npravnega in duševnega razvitka; šteje samo do pet.

O.

Kitajci in šolstvo. Kitajski jezik spada k jednoloznim. Za vsak pojem, za vsako stvar služi Kitajcu posebna beseda, katero pa ne piše v našem pomenu, ampak jo slika. Zato mu tudi ne teče pero, temveč čopič. Gotovo stopinjo olike najdeš povsod. Najmanjša vas ima svojo šolo, in akoravno provzročuje učenje branja veliko težav, zna vender skoraj vsakdo brati. Njih slovstvo je zelo obširno in obsega vse stroke literature in véde. Sploh sta olika in učenost v Kitajcih v visokem spoštovanju.

O.

Rastlinstvo. Botaniki so izračunili 6400 raznih rastlinskih plemen, in sicer 5720 vidnoplodnih in 680 skrivnoplodnih ali brezcvetnih. Vseh rastlin pa štejejo nad 400.000 vrst, ki po zemlji raztreseno živé. Rastlin, ki prinašajo človeku korist, štejemo okoli 20.000. Čez 3000 rastlin daje ljudem in živalim živéz; 200 vrst nam daje vinu podobno pijačo; lepidišečih kapljic se napravlja iz 300 vrst; iz 50 rastlin se pripravlja kavin surogat; 129 nam rabijo za čaj, za popir nam služi 41, za pletenje 200, za barvanje 650, za milo 47 rastlin.

O.

Zahvala. Slavno društvo »Narodna šola« v Ljubljani je blagoizvolilo tukajšnji trirazrednici za mali donesek mnogo raznovrstnega šolskega blaga nakloniti. Za ta dar se lepo zahvaljuje šolsko voditeljstvo v Dragatuši dne 15. malega travna 1890.

I. Bantan.

Zahvala. Slavni odbor »Narodne šole« je poslal za neznamen donesek tukajšnji šoli mnogo šolskega blaga, kakor peres, peresnih držal, svinčnikov, risank, lepopisnic, spisovnic, risarskih radirk in poleg tega mnogo zemljevidov »Slov. Matic«, za kar se mu v imeni šole in mladine toplo zahvaljuje

Fr. Pfeifer
šolski voditelj.

V Domžalah dne 10. mal. travna 1890.

Zahvala. Slavni odbor »Narodne šole« je tukajšnji ljudski šoli poslal za malo vsoto obilo šolskega blaga, za kar se mu podpisana v imeni uboge šolske mladine iskreno zahvaljuje.

V Litiji, dne 21. mal. travna 1890.

Luka Svetec, c. k. notar
predsednik kr. šol. svétu.

J. Ravnikar
šolski voditelj.

Zahvala. Slavno društvo »Narodna šola« v Ljubljani je, kakor vsako leto, poslalo letos še mnogo več šolskega blaga in šolskih knjig tukajšnji šoli. Podpisano šolsko vodstvo se zahvaljuje v imeni obdarovane uboge šolske mladine najtopleje. Bog daj »Narodni šoli mnogo podpirateljev!

Šolsko vodstvo v Št. Jerneji dne 10. malega travna 1890.

Janez Saje
šolski voditelj.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 409

o. š. sv. V krškem šolskem okraji so v stalno ali začasno umeščenje razpisane nastopne učiteljske službe:

1. Na štirirazredni ljudski šoli v Radečah pri Zidanem mostu četrto učiteljsko mesto s 400 gld. letne plače.

2. Na dvorazredni ljudski šoli na Studenci drugo učiteljsko mesto s 400 gld. letne plače.

3. Na dvorazredni ljudski šoli v Čateži drugo učiteljsko mesto s 400 gld. letne plače.

Prosilci za te službe naj svoje pravilno opremljene prošnje predpisanim potem semkaj vložijo do dne 15. vel. travna t. l.

C. kr. okrajni šolski svet v Krškem dne 9. mal. travna 1890. **Weiglein s. r.**

Št. 330

o. š. sv. Na jednorazrednici v Pirničah pri Medvodah je stalno popolniti vsled smrti izpraznjeno službo učitelja-voditelja z letno plačo 450 gld.,

z opravilnino 30 gld. in prostim stanovanjem. Obrok za prošnje do dne 15. vel. travna t. l.

C. kr. okrajni šolski svet okolice ljubljanske dne 14. mal. travna 1890. **Mahkot s. r.**

Št. 338

o. š. sv. Na jednorazredni deški ljudski šoli v Šent-Mihelu pri Rudolfovem je stalno ali tudi začasno popolniti službo učitelja-voditelja z letno plačo 450 gld., z opravilnino 30 gld. in stanarino 80 gld.

Pravilno opremljene prošnje naj se semkaj vložijo do dne 4. vel. travna t. l.

C. kr. okrajni šolski svet v Rudolfovem dne 15. mal. travna 1890.

Št. 355

o. š. sv. Na štirirazredni deški šoli v Kočevji se razpisuje četrta učiteljska služba z letno plačo 450 gld. v stalno, odnosno začasno umeščenje.

Pravilno osnovane prošnje je prepisanim potem do 31. vel. travna 1890 semkaj vložiti.

C. kr. okrajni šolski svet v Kočevji, dne 24. mal. travna 1890. **Thomann s. r.**

Listnica uredništva.

Ker ima naš list dolžnost po možnosti delovati tudi za izboljšanje gmotnega stanja učiteljstva, smo v tem listu mnogo prostora morali odmeriti za vdovsko društvo. Zaradi tega smo v prejšnji številki priobčili več pedagoške tvarine. Torej prosimo potrpljenja gg. dopisovateljev in sodrušnikov s Kranjske in izven Kranjske. V prihodnji številki pride več tvarine na vrsto. — **G. I. Z.** v V. P.: Hvala za poslano. Vprašanje se bo tudi rešilo. — 5 učencev pri tem pouku ni izkazovali. — Hvala, pride na vrsto. — **G. — e —**: Presrečna hvala za poslano, a sedaj ni bilo mogoče. O tej stvari bomo prav radi priobčevali dopise, čim več jih pride, tem bolje; končno se morajo srca omečiti. — **G. L. J.** v Š. J.: Hvala! Pride oboje. — **G. F. K.** v R.: Hvala lepa! Prihodnjič.

K statističnemu popisovanju. K dotični razpravi v št. 5. našega lista dodamo še to-le pojasnilo: Vprašalna pola A. 6. vprašanje: Tu je navesti le tisti jezik, ki je učni jezik. — 8. in 9. vprašanje: Pri 8. vpraš. a in b in 9. vpraš. c in d se je ravnati po tem, kako je poslopje v zemljiško knjigo vpisano. Ako je vknjiženo kot lastnina šole, vpiše se pri c in d: v svojem poslopji. — 14. vprašanje:

Ako sta dve šoli (n. pr. dekliška in deška) pod jednim vodstvom in imata skupno knjižnico, se mora ta slučaj omeniti. — 23. vprašanje: V četrtem predalu (ne v tretjem, kakor pravi „navodilo“) je natanko označiti službeni značaj, toraj tudi pri nadučitelju, ali je definitiven ali začasen, jednorazredničarji pa vpišejo „definitiven“ oziroma začasen „učitelj“, ker je vodstvo s tem poslom že zakonito spojeno. V 11. predalu pod 4. številko se je v našem izkazu pri posp. katehetu po pomoti tiskalo „zrelostno spričevalo“. Tu gre izkazati samo spričevala iz učiteljišč. — 24. vprašanje: Za pravilno rešitev tega vprašanja je treba šolsko matriko tako popolniti, kakor je stanje dne 30. mal. travna. Tu se torej všteva tudi otroci, ki so do tega dne v šolo-dolžno starost vstopili, dasi šele jeseni vstopijo v šolo, nasprotno pa se odštejejo tisti, ki so v teku šolskega leta šolo-dolžno dobo (14. leto) dopolnili. — 25. vprašanje: Ker so se v 24. vprašanji tudi izkazali otroci, ki so šele tekom šolskega leta vstopili v šolo-dolžno starost in toraj v tem šolskem letu ne obiskujejo šole in za te v vprašalni poli ni posebne rubrike, svetujemo šolskim vodstvom, da te otroke izkažejo v 25. vpraš. za črko a v posebni opomnji, ker jih je težko vštevati v 26. vprašanje. — Končno še opozorimo, da se vprašanja gledé splošnih ali osebnih olajšil v šolskem obiskovanju ne tičejo tistih otrok, za katere je vpeljana ponavljajna šola.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja na celi poli velike osmerke 1. in 15. dan vsakega meseca; ako je pa na dan nedelja ali praznik, izide dan poprej ali pa dan pozneje. — List stoji za vse leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr. Udje „Slovenskega učiteljskega društva“ prejemajo list za 2 gld. na leto, za 1 gld. na pol leta.

Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati uredništvu v Ljubljano, Florijanske ulice št. 1; naročnino pa prejema g. Fr. Kokalj v Ljubljani na Bregu št. 16.

Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko.